

NO
SEXISTA

G

uia de

tractament **NO SEXISTA**

de la **INFORMACIÓ**
i la **COMUNICACIÓ**

a la Universitat Jaume I

UNIVERSITAT
JAUME I

uia de

tractament **NO SEXISTA**

de la **INFORMACIÓ**
i la **COMUNICACIÓ**

a la Universitat Jaume I

e ditorial

Aquesta guia ha estat elaborada per:

Gemma Escrig Gil i Anna Sales Boix. Fundació Isonomia.
Octubre de 2010

La present edició ha estat realitzada amb l'assessorament lingüístic d'Antoni Albalat. Servei de Llengües i Terminologia de la Universitat Jaume I de Castelló.

Unitat d'Igualtat de la Universitat Jaume I

ISBN: 978-84-694-1691-4

Dipòsit legal: CS-97-2011

a graiments

Volem agrair la col·laboració dels distints serveis de la Universitat Jaume I per a facilitar els documents per a la detecció dels usos sexistes en el llenguatge i, especialment, al Servei de Publicacions i Comunicació que, en l'exercici de la seua responsabilitat, ens ha fet aquest treball més fàcil.

Desitgem que aquest siga un primer document sobre el qual es puguen operar les millores necessàries per a avançar cap a l'estil de comunicació igualitari que s'ha proposat l'UJI.

p ròleg

La Universitat, com a organització, desenrotlla la seua activitat comunicativa en dos àmbits: la comunicació interna i la comunicació externa. La primera es configura com a instrument indispensable per a generar confiança en la pròpia organització i per a equiparar la representació i implicació de les persones que la integren, sense discriminació per raó de sexe. En segon lloc, i simultàniament, el llenguatge i les imatges que la Universitat empra en la seua projecció pública (comunicació externa) projecten la seua cultura, valors i principis rectors com a organització.

En conseqüència, la forma i el contingut dels missatges emesos, interna i externament, han de transmetre la igualtat d'oportunitats que la societat i la llei exigeixen.

L'estil i la imatge distintiva de la Universitat Jaume I parteixen d'una comunicació igualitària i no sexista; aquest atribut la fa més atractiva com a institució, revela l'eficiència dels seus processos i de l'ús dels seus recursos, i posa de manifest el seu afany innovador en els seus productes, projectes, activitats, intencions i valors. Perquè en la Universitat Jaume I, com a institució, la igualtat de tracte i d'oportunitats de dones i homes adquireix la dimensió de criteri quantificable –i quantificat– d'excel·lència.

L'Informe diagnòstic d'igualtat, realitzat en 2009, va analitzar l'àmbit de la comunicació institucional –interna i externa– de la Universitat Jaume I des dels criteris de bones pràctiques empresarials en matèria d'igualtat de gènere (utilització d'un llenguatge no sexista, absència d'imatges que reforcen estereotips de gènere i existència d'un manual de comunicació i actuacions per a fer visible el compromís de l'organització amb la igualtat d'oportunitats), però atenent, també, als criteris que, com a universitat pública, han de configurar la seua actuació (transmissió a tota la societat d'un missatge igualitari, quant a la posició, consideració i projecció d'homes i dones i del seu talent i contribució al progrés econòmic, tecnològic, social i cultural).

El compromís de l'UJI amb la igualtat efectiva de dones i homes és palès i visible, des de ja fa temps, a través, principalment, de la seua incorporació en els Estatuts com un dels principis rectors, i amb la introducció, a més, d'una menció específica respecte a la utilització d'un llenguatge no sexista i no discriminatori, tant en les comunicacions internes com en les externes (Disposició addicional tercera). No obstant això, i encara manifest i explícit el compromís de l'organització respecte d'això, la praxi de l'ús no sexista del llenguatge no es planteja de mode imperatiu, sinó que queda sotmesa a la voluntat individual de cada integrant de la comunitat universitària, persona individual o òrgan, servei, oficina, etc., de la Universitat.

A pesar de la carència d'un manual de comunicació específic per al tractament no sexista de la informació i la comunicació, el *Manual de documents i llenguatge administratiu* incorpora un capítol, titulat «Llenguatge igualitari», on s'estableix una sèrie de pautes i de recursos lingüístics i gràfics que pretenen guiar en l'ús d'un llenguatge no sexista ni discriminatori. No obstant això, i encara que l'anàlisi de la documentació institucional (textos i imatges) revela un esforç per a incloure homes i dones en tots els àmbits i nivells comunicatius d'organització, no és menys cert que, amb excessiva freqüència (i tant en la comunicació interna com externa) s'observa un ús recurrent i exclouent del masculí per a referir-se a qualsevol dels grups d'interès, fins i tot quan el grup és majoritàriament femení.

Les conclusions extretes de *l'Informe diagnòstic* apuntaven la realització, com a mínim, d'accions de promoció i consolidació d'una comunicació interna i externa, escrita, verbal i visual, no sexista, incidint de mode actiu, per a això i entre d'altres, en l'àmbit del tractament no sexista ni discriminatori de la informació i de la comunicació.

La realitat constatada i les prescripcions diagnòstiques donarien lloc, durant l'elaboració del I Pla d'Igualtat de l'UJI, a una reflexió sobre una eventualment escassa difusió del capítol «Llenguatge igualitari» del *Manual de documents i llenguatge administratiu* entre la comunitat universitària i sobre la necessitat d'intensificar esforços i instruments per a posar a disposició d'aquesta una eina que, clarament definida en el seu propòsit, proporcionés d'una manera còmoda, senzilla i directa els recursos necessaris per a aconseguir una comunicació exempta de caïres de gènere.

Fruit d'aqueixa reflexió, la unànime decisió d'incorporar al I Pla d'Igualtat 2010-2014 diverses accions adreçades tant a la revisió i millora -des de la perspectiva del tractament no sexista- del material documental de suport de la informació i la comunicació, com, en concret, l'acció núm. 148, que dona lloc a l'elaboració de la present *Guia*, com a recurs que oriente, de manera específica, en l'ús i tractament d'un llenguatge administratiu i d'imatges no sexistes ni discriminatòries, i que es coordine amb els recursos preexistents, per a difondre la seua existència i fomentar el seu ús per part de tota la comunitat universitària.

Les orientacions contingudes en aquestes pàgines han d'aprofitar per a aconseguir una comunicació igualitària, equitativa, justa i no exclouent ni invisibilitzadora, ni més ni menys que del 51% de les persones que treballen o estudien en la Universitat Jaume I: les dones. El seu esforç i el seu talent, com el dels seus companys, fan de l'UJI el que és.

Que el llenguatge o les imatges no les oculten.

Amparo Garrigues Giménez
Directora de la Unitat d'Igualtat

Introducció

La humanitat té múltiples llenguatges, eines la finalitat de les quals és no només permetre-li la comunicació, sinó, sobretot, portar endavant l'àrdua tasca de crear el pensament i construir la realitat en la que viu. Una realitat que, com ja se sap, no és inamovible, és canviant i s'adapta en funció del marc espai temporal on s'emmarca.

Per tant, la realitat construïda no serà versemblant si una llengua no es manté viva i dinàmica, i si no té la capacitat d'adaptar-se a les noves necessitats, als canvis socials i al progrés.

El llenguatge, en denominar i interpretar allò que ens envolta, es converteix en un dels agents de socialització més potents i determina la construcció de la identitat personal, la mentalitat col·lectiva i la conducta social.

D'aquesta transmissió no escapen els estereotips de gènere que persisteixen en la nostra societat i que reproduïxen una realitat marcada i influenciada pel model universal masculí, on l'home es considera el patró dominant de la societat i on tot el que es refereix a les dones apareix infravalorat, sotmès o invisibilitzat.

El llenguatge i el gènere són construccions socials que no només reflecteixen i transmeten aquest model social vigent no igualitari, sinó que contribueixen a reforçar-lo.

Els principis de la democràcia i les polítiques institucionals reclamen amb urgència que les dones participen i estiguen presents en tots els àmbits de la societat. Per tant, també han d'estar-ho en el llenguatge.

El llenguatge no és sexista. És sexista l'ús que fem les persones del mateix, en el qual projectem els estereotips sexistes que hem après i reproduïm els models culturals androcèntrics que afavoreixen les desigualtats i discriminacions de gènere.

La llengua es considera marcada normativament per aquest model no igualitari i així es manifesta amb els usos generalitzats i admesos lingüísticament que es tradueixen en un ocultament i una desvaloració d'allò femení.

Fins al moment, hem seguit tota una sèrie de criteris lingüístics socialment acceptats sense reflexionar sobre les conseqüències discriminatòries que aquest fet podia tindre. El que no s'anomena no existeix i el que s'anomena malament es converteix en un fals reflex de la realitat.

Cap institució pot ser aliena a aquests canvis i encara menys als legals. Per això cobra valor l'esforç a realitzar un ús no sexista del llenguatge.

El llenguatge és ric en recursos i mecanismes que ens permeten triar entre molt diverses possibilitats a l'hora d'expressar allò que volem comunicar. Qui emet el missatge pot triar entre unes formes o altres per a expressar qualsevol llenguatge d'una manera inclusiva i no sexista.

El llenguatge es converteix en un instrument per al canvi i pot permetre'ns canviar la situació de subordinació en la que viuen les dones. Anomenar és visibilitzar, conèixer i reconèixer, expressar que es té en compte, que es vol, que es necessita o que forma part del context, tant del lingüístic com de la realitat.

Actualment, tenim un marc jurídic potent i clar en matèria d'igualtat que insta, i justifica, sense cap dubte, la utilització d'un llenguatge no sexista. Les societats avancen en democràcia i, compassada, la llengua ha d'adaptar-se a aqueix ritme. El llenguatge necessita ser, de la mateixa manera, democràtic i igualitari.

Les universitats s'erigeixen en institucions líders en el desenrotllament de les societats i de les persones. Són per això, i han de ser-ho, exemplars i exemplificants pel que fa a coneixement, pensament, llenguatge i pràctica social. Les universitats, i especialment les públiques, tenen una responsabilitat social que les fa deutores d'usos socials evolucionats i en concordança amb la modernitat.

La intenció d'aquesta *Guia* és oferir claus i eines a tota la comunitat universitària per a detectar i corregir els usos sexistes del llenguatge i promoure la incorporació de solucions desproveïdes de sexisme en el llenguatge, en l'àmbit de la Universitat Jaume I.

Fundació Isonomia

Index

m arc normatiu	12
S exisme lingüístic	13
r ecursos per a un ús no sexista del llenguatge	19
r ecomanacions per a evitar usos sexistes i estereotipats del llenguatge	25
r ecomanacions per a un tractament no estereotipat de les imatges	30
a lguns criteris generals per a la comunicació no sexista	32
r ecomanacions específiques per a evitar usos sexistes i estereotipats del llenguatge en la Universitat	35
C atàleg d'usos sexistes més habituals i alternatives	42
b ibliografia	44

m arc normatiu

Per a l'elaboració d'aquesta guia s'han tingut en compte les normes següents:

LLEI ORGÀNICA 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes

Article 14. Criteris generals d'actuació dels poders públics.

Als fins d'aquesta Llei, seran criteris generals d'actuació dels poders públics:

11. La implantació d'un llenguatge no sexista en l'àmbit administratiu i el foment d'aquest en la totalitat de les relacions socials, culturals i artístiques.

LLEI ORGÀNICA 4/2007, de 12 d'abril, que modifica la Llei orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'universitats

Aquesta Llei no oblidia el paper de la universitat com a transmissora essencial de valors. El repte de la societat actual per a aconseguir una societat tolerant i igualitària, en la que es respecten els drets i llibertats fonamentals i d'igualtat entre homes i dones, ha d'arribar, sens dubte, a la universitat.

La igualtat entre homes i dones, els valors superiors de la nostra convivència, el suport permanent a les persones amb necessitats especials, el foment del valor del diàleg, de la pau i de la cooperació entre els pobles, són valors que la universitat ha de cuidar de manera especial. (Preàmbul)

LLEI 9/2003, de 2 d'abril, de la Generalitat, per a la igualtat entre dones i homes

Article 48. El llenguatge no sexista en els escrits administratius. Les administracions públiques valencianes posaran en marxa els mitjans necessaris perquè tota norma o escrit administratiu respecte en la seua redacció les normes relatives a la utilització d'un llenguatge no sexista.

Estatuts de la Universitat Jaume I [2010]

La Universitat Jaume I valora l'educació com a participació en la transformació econòmica i cultural del conjunt de la societat i incorpora a les seues activitats, com a instruments d'acció positiva, la millora contínua de la qualitat en tots els seus serveis, el compromís social, el principi de solidaritat, el respecte a la diversitat, la igualtat entre els homes i les dones, la millora i protecció del medi ambient i el treball per la pau. En l'àmbit intern, la Universitat Jaume I promou mesures d'acció positiva a favor d'una participació igualitària en les seues institucions de tots els membres de la comunitat universitària. (Preàmbul)

Disposició addicional tercera

La Universitat Jaume I, en les seues comunicacions i publicacions internes i externes, procurarà fer ús d'un llenguatge no sexista i no discriminatori.

Pla d'Igualtat de la Universitat Jaume I [2010-2014]

Sexisme lingüístic

La llengua castellana, igual que el valencià, és prou rica en recursos per a anomenar la globalitat i la diversitat existent en el món. El que no s'anomena no es comunica, no es transmet, s'obvia, s'invisibilitza. Pràcticament no existeix. Ometre en el nostre sistema de comunicació a la meitat de la població -com succeeix actualment amb les dones- i obstaculitzar la transmissió de missatges és, precisament, allò que implica l'ús sexista del llenguatge o el sexisme lingüístic.

Per a poder detectar i, per tant, corregir el sexisme lingüístic és important conèixer i diferenciar alguns conceptes.

■ LA FLEXIÓ DELS NOMS I ELS ADJECTIUS: EL GÈNERE

El gènere és una categoria gramatical íntimament relacionada amb diferents nivells de la gramàtica: evidentment amb el nivell morfològic, però també amb el sintàctic i amb el semàntic. Amb el nivell morfològic, perquè el gènere s'expressa mitjançant una sèrie de marques flexives que permeten delimitar diferents classes nominals; amb el nivell sintàctic, perquè, juntament amb el nombre, serveix per a marcar la concordança que s'estableix entre les categories nominals dins el sintagma nominal o en determinades relacions predicatives; finalment, amb el nivell semàntic, perquè l'oposició de gènere s'associa en alguns casos a distincions basades en el sexe i, en menor mesura, en un altre tipus de distincions conceptuals.

- Els noms tenen gènere inherent i són o bé masculins o bé femenins. En la resta de categories nominals, en canvi, el gènere no és inherent, i l'ús d'una forma masculina o femenina està condicionat sintàcticament per la concordança establerta amb el nom.
- En els noms referits a éssers sexuats, l'oposició de gènere presenta una certa motivació semàntica i, en molts casos, el gènere masculí designa el mascle d'una determinada espècie i el gènere femení, la femella.
- La relació entre gènere i sexe és bastant sistemàtica en els noms referits a humans, amb l'excepció d'uns quants mots que poden referir-se indistintament a ambdós sexes amb independència que siguin masculins (com "bebè" o "infant") o femenins (com "persona" o "víctima"). La relació entre gènere i sexe resulta menys sistemàtica en el cas dels éssers no humans.
- El masculí i el femení adopten a vegades radicals diferents, amb independència que també puguin presentar les marques flexives característiques de cada gènere.
- En els noms que designen entitats inanimades, la distinció de gènere no té una base semàntica i en la major part dels casos no hi ha cap motivació semàntica que justifiqui que un nom sigui masculí o femení. A més a més, en aquells casos en què hi ha parelles de noms amb el mateix radical però amb marques de gènere diferents, l'oposició establerta entre el nom masculí i el femení no és sistemàtica. En un petit grup de mots, el femení serveix per a designar un objecte de mida superior al designat pel paral·lel masculí (plat/plata) o més especialitzat (pal/pala).
- El caràcter no motivat del gènere dels noms que designen entitats no animades es pot constatar fàcilment en el fet que hi ha una sèrie de noms que es poden usar tant en masculí com en femení, o en el fet que hi ha noms formalment iguals però amb gènere diferent.

Versió electrònica de la Gramàtica de la llengua catalana. Institut d'Estudis Catalans
(<http://www2.iec.cat/institucio/seccions/Filologica/gramatica/default.asp>)

A través del llenguatge emetem missatges. Aquests missatges poden resultar sexistes si en la forma (paraules triades o estructura de presentació) o en el fons resulten discriminatoris per raó de sexe. La llengua contribueix a la construcció del pensament, de la realitat social, dels papers socials d'uns i d'altres. Comunicar imatges negatives de les dones afavoreix la transmissió dels estereotips sexistes, la perpetuació de la postergació dels rols femenins i la seua posició en la societat i, per tant, reforça la discriminació cap a les dones i el seu avanç en la societat.

Principals problemes dels usos sexistes del llenguatge

1. **Tractament discriminatori** a les dones a través del llenguatge: quan s'associa el femení amb valoracions pejoratives, despectives o vexatòries que oculten, fins i tot, formes de violència cap a les dones.
2. **Transmissió d'estereotips**: quan es manté la identificació amb rols i papers tradicionalment assignats a dones i homes.
3. **Falta de simetria**: es produeix per l'ús normalitzat i sistematitzat de fórmules que evidencien el distint tractament basat, únicament, en el factor del sexe de les persones.
4. **Androcentrisme**: la predominança del masculí com el model universal.
5. **Invisibilització** de les dones a través del llenguatge: s'oculta a les dones o s'obstaculitza la seua identificació:

Les llengües s'enforteixen quan, canviant sempre, expressen l'heterogènia multiplicitat d'experiències de qui les parlen, més encara si són més qui les llegeixen i les escriuen. Poden, en canvi, debilitar-se i desaparèixer si s'imposen en aquestes normes i usos que no concorden amb les aspiracions, les necessitats i els desitjos de les dones i els homes que viuen, pensen i senten a través de les seues pròpies parles. MARCELA LAGARDE

«L'ús sistemàtic del masculí com a genèric, silencia, aliena la contribució personal i social de les dones. Nega la seua existència i la seua presència, consolidant l'existència de societats patriarcal i androcèntriques».

CARMEN ALARIO i altres autores en *Nombra en femenino y en masculino: la representación del femenino y el masculino en el lenguaje*

Principals usos sexistes del llenguatge

El primer pas és identificar els principals usos sexistes del llenguatge per a després corregir-los utilitzant distintes alternatives.

1. **Duals aparents i vocables ocupats**: els duals aparents són termes que canvien de significat segons s'apliquen a un sexe o a un altre. Sol ocórrer, sobretot, en paraules

que designen càrrecs o professions, que les formes femenines són «vocables ocupats»), és a dir, que posseeixen un significat inferior o negatiu respecte a la forma masculina, la qual cosa dificulta el seu ús d'una manera igualitària.

Governant	Home que governa
Governanta	Dona responsable del servei de neteja
Secretari	Home que exerceix un alt càrrec
Secretària	Dona que es dedica a tasques subalternes
Sergent	Suboficial de graduació immediatament superior al cap major i inferior al sergent primer
Sergenta	Dona del sergent o dona autoritària

- 2. Buits lèxics:** paraules que no tenen el seu corresponent dual en l'altre gènere. Una paraula que només pot utilitzar-se aplicada a un dels sexes. Quan es refereix a homes sol tindre un valor positiu i si al·ludeix a dones sol tindre connotacions negatives o de menor valor.

Cavalleriesitat
Harpia, misogínia

- 3. Associacions lingüístiques pejoratives:** la construcció en el pensament del masculí o el femení no es produeix, únicament, amb l'aplicació de les regles gramaticals de gènere a les paraules. Amb això podem veure clarament que la construcció d'un sistema de comunicació no sexista requereix una reflexió i anàlisi que sobrepassi la discussió de la mera conversió en femení del masculí a través dels afixos. Els termes sobre els valors que s'entenen com femenins es defineixen a partir de convencions o prejudicis socials i no de criteris lingüístics.

En els usos de la nostra llengua hi ha nombroses veus que connoten insult i menyspreu únicament per a les dones o que, en el seu significat pejoratiu, no tenen correlatiu masculí.

Donota	Verdulera	Tia maria
Homenot		

- 4. Asimetria en el tracte a dones i homes:** els tractaments de cortesia que converteixen les dones en dependents o la forma de dirigir-se a les dones, per mitjà de diminutius o vocables que les infantilitzen, encara són freqüents en alguns contextos comunicatius. Al contrari, aquests usos no s'utilitzen amb els barons.

Senyoreta	Significant l'estat civil de la dona
------------------	--------------------------------------

- 5. Falsos genèrics:** alguns substantius tenen la doble funció de designar el baró (masculí específic) i al mateix temps d'englobar als dos sexes (masculí genèric).

La paraula "home" s'utilitza tant per a designar al gènere humà com, també, al baró. Aquesta doble identificació simbòlica entranya de vegades confusió, perquè el context no aclareix si es refereix a "home" en sentit genèric o específic. Quan en l'ús d'aquest es vol fer referència a persones, incloent-hi també les dones, el procés d'identificació, a causa del pensament androcèntric de la societat -el masculí com a valor universal-, oculta la presència d'elles.

L'home és bo per naturalesa

El debat sobre les funcions del professor

Les edats de l'home

- 6. Salt semàntic:** es produeix quan el genèric masculí es converteix en masculí específic en frases contigües, i provoca confusió semàntica. Aquest tipus d'usos evidència que el missatge de l'autor o de l'autora és sexista, «*circumstància que hauria passat inadvertida de no haver-se afegit la segona frase*» (García Meseguer, 1994).

L'assegurança mèdica ofereix cobertura als afiliats i a les seues esposes

Els empleats de l'empresa poden viatjar amb les seues esposes

- 7. Masculí genèric:** l'ús del masculí com a genèric (ús de termes masculins baix l'aparença que engloba a dones i a homes) obstaculitza el ple establiment de la igualtat entre dones i homes. Des d'un punt de vista lingüístic pot generar confusió, perquè no deixa clar si es refereix als barons únicament o també a les dones.

Ja que el sistema lingüístic català ofereix possibilitats per a evitar el sexisme en el llenguatge, es proposa utilitzar els múltiples recursos que la llengua proveeix, alternant-los i triant els més adequats a cada context comunicatiu, segons criteris d'eficiència, estil o llegibilitat, entre d'altres.

Aquests usos sexistes es poden trobar habitualment, i en documents oberts, com formularis, a emplenar per les persones destinatàries com si aquestes foren únicament barons.

Firmat:	L'interessat	El treballador	El client
----------------	--------------	----------------	-----------

- 8. Ordre de presentació:** Un ús que evidència la preferència del baró a la dona és l'anteposició, com a norma, del primer a la segona. No hi ha cap justificació gramatical que explique l'ús sistemàtic de la forma masculina davant de la femenina.

Encara que sempre és preferible evitar els desdoblaments (excepte quan no hi haja un altre mode de visibilitzar les dones), el lògic és que si es produeixen, s'introdueixen, en el mateix text, de manera alterna, per a evitar consolidar la jerarquia sexual.

Senyores i senyors	Benvinguts i benvingudes	Estudiants i estudiantes
--------------------	--------------------------	--------------------------

9. **Denominació sexuada:** un problema de falta de simetria té a veure amb la manera de mencionar els barons, als que s'identifica usualment pel seu càrrec, ofici o professió, i a les dones, que són identificades abans pel seu sexe o per la seua relació i dependència d'un baró (pare, marit, etc.) que pels seus mèrits o identitat pròpia. Aquest ús no és habitual trobar-lo en mode invers.

En una descripció:	A l'acte han acudit el president i la seua esposa
En una descripció:	En Marià Mesquita i esposa
En una notícia:	Van ser rescatats els dos pilots i quatre dones

10. **Aposicions redundants:** consisteixen a destacar la condició sexuada de les dones per damunt d'altres qualitats que són pertinents a l'assumepte.

La manifestació va acabar amb la lectura d'un manifest de les dones periodistes

Amb l'expressió "les periodistes" hi hauria prou per a conèixer el sexe de les professionals. Afegir-hi "dones" és redundant i permet llegir que en la ment de qui redacta que una dona siga professional del periodisme és una excepcionalitat que requereix de matisació.

Regla de verificació de l'ús sexista en el llenguatge

Podem utilitzar una eina molt senzilla per a comprovar si un enunciat o un missatge té tints de sexisme: la regla de la inversió, que permet substituir en el mateix lloc a l'altre sexe i analitzar així si la situació descrita és equitativa per a ambdós sexes o si, al contrari, perjudica un d'aquests.

Regla de la inversió

Per a comprovar si un text incorre en sexisme lingüístic s'aplicarà la regla d'inversió, consistent a substituir la paraula dubtosa pel seu corresponent de gènere oposat. Si la frase resulta inadequada, és que l'enunciat primer és sexista i, en conseqüència, ha de canviar-se.

MENÉNDEZ MENÉNDEZ, María Isabel: Lenguaje administrativo no sexista. Instituto Andaluz de la Mujer. 2006.

R recursos per a un ús no sexista del llenguatge

Ús del femení i ús del masculí

Quan ens referim a una persona concreta hem d'utilitzar la forma femenina o masculina d'acord amb el sexe de la persona a qui ens referim.

La senyora Maria Mesquita ha presentat la seua tesi

El senyor Pere Mesquita ha estat seleccionat per a la plaça

Per a professions, càrrecs o oficis que es poden anomenar en masculí i en femení, s'ha de donar especial importància a la utilització de la forma femenina quan ens referim a un càrrec, professió o lloc de treball ocupat per una dona. La utilització d'aquest recurs permet visibilitzar i reforçar la presència de les dones en llocs tradicionalment ocupats per homes i permet l'eliminació d'estereotips sexistes existents en el món laboral.

El vicerector Pere Mesquita	La vicerectora Maria Mesquita
El professor Pere Mesquita	La professora Maria Mesquita
El ministre Pere Mesquita	La ministra Maria Mesquita
El president Pere Mesquita	La presidenta Maria Mesquita
L'alumne Pere Mesquita ha obtingut una qualificació d'excel·lent	L'alumna Maria Mesquita ha obtingut una qualificació d'excel·lent
El cap d'estudis	La cap d'estudis

ESTEREOTIPS DE GÈNERE: els estereotips de gènere es refereixen a les idees i creences comunament acceptades en la societat sobre com han de ser i comportar-se homes i dones. Determinen les expectatives socials.

Aquells càrrecs o professions que s'anomenen de manera única s'han de diferenciar per l'article:

El pianista	La pianista
-------------	-------------

Coordinació

Quan el càrrec o professió tinguen una forma doble s'ha d'utilitzar la forma femenina o masculina en la segona paraula.

L'auxiliar administratiu	L'auxiliar administrativa
--------------------------	---------------------------

Les dones han tingut vetat l'accés a determinades institucions [la universitat fins a 1910] o professions [judicatura, política, etc.] pel que encara s'anomenen, encara que les ocupe una dona, en masculí [jutge, advocat, metge, enginyer, etc.] Actualment mantindre l'estatisme en l'ús del llenguatge expressa un no reconeixement a la participació de les dones en les professions tradicionalment ocupades per homes.

Evitar el masculí genèric sempre que siga possible

Permet un ús del llenguatge inclusiu dels dos sexes. Les alternatives per a l'elusió d'aquest són múltiples:

Substituir el masculí genèric per paraules col·lectives

A evitar	Alternatives
El treballador	La persona treballadora
L'home	La humanitat, el gènere humà
El funcionari	El funcionariat

Quan es redacten documents adreçats a una col·lectivitat de persones és recomanable utilitzar formes genèriques o col·lectives:

El personal de serveis i administració

El personal docent, el professorat

L'estudiantat

La comunitat universitària

Les direccions de servei

Quan es redacten documents que es preveu tindran una duració indeterminada en el temps és recomanable utilitzar formes genèriques per a no predeterminar, amb el llenguatge, el sexe de les persones que ho utilitzaran:

Un atorgament de funcions:

Seran funcions de la Presidència la convocatòria de les reunions

Seran funcions de la Secretaria alçar acta de les reunions

Omissió o substitució de pronoms o articles

En algunes construccions, els que marquen el gènere són l'article o el determinant. Podem evitar fàcilment la marca de gènere.

Ometre l'article

A evitar	Alternatives
Els titulars de les places	Titulars de les places
Les especialistes en lingüística	Especialistes en lingüística

Usar un pronom

A evitar	Alternatives
Els treballadors de...	Qui treballa en...
El qui firma	Qui haja firmat
El becari	Qui reb la beca
Els participants en les proves	Qui participa en les proves

Substituir per un determinant sense marca de gènere

A evitar	Alternatives
El contribuent	Cada contribuent

La duplicitat o denominació doble

A vegades és important recalcar que el missatge va dirigit tant a persones d'un o l'altre sexe.

Per exemple quan els càrrecs, llocs de treball o professions han estat ocupats tradicionalment per un sexe o un altre és recomanable la utilització de la forma doble, precisament per a remarcar que pot ser ocupat per persones d'un sexe o de l'altre:

La directora o director que ocupe el lloc...

Correspon a la vicerectora o vicerector d'Economia...

El professor o professora que impartisca la matèria...

SEGREGACIÓ VERTICAL: concentració d'homes en els llocs i nivells més elevats de responsabilitat i de les dones en els nivells més baixos.

SEGREGACIÓ HORIZONTAL: concentració de dones i d'homes en sectors i ocupacions específiques.

Alternança de l'ús del masculí i el femení

Quan al llarg del mateix text utilitzem la duplicitat es recomana alternar, per a evidenciar un ús equitatiu del llenguatge, la preferència del masculí amb la del femení.

Les becàries i els becaris

Els becaris i les becàries

Coordinació

L'adjectiu (i l'article, si n'hi haguera) concordaran amb el substantiu més pròxim, però qualificaran a ambdós.

Redundant i innecessari: els treballadors i treballadores representats i representades

Proposta: Les treballadores i els treballadors representats

Els treballadors i les treballadores representades

Preferència

En aqueixes situacions que s'opte per la duplicitat i encara que la recomanació general és l'alternança (masculí-femení i femení-masculí), en àmbits especialment masculinitzats, com són els relacionats amb els estudis, els treballs i professions, i per a reforçar la presència femenina, es proposa anteposar aqueix sexe menys representat en la professió o càrrec al que ens referim com a mesura de visibilització preferent que ajudarà a trencar els estereotips sexistes en el treball i la segregació vertical o horitzontal en l'àmbit laboral.

Es convoca una plaça de mecànica o mecànic...

L'administratiu o administrativa...

La informàtica o informàtic que desenrotlle...

La barra inclinada

L'ús de la barra inclinada, és a dir, escriure la forma masculina i, separada per la barra, la femenina, és un recurs lingüístic que va tindre un ús generalitzat en els primers intents d'usos no sexistes del llenguatge.

No obstant això, és recomanable la utilització d'altres recursos que faciliten la lectura.

A evitar	Alternativa
Es convoca una plaça de administratiu/va	Es convoca una plaça d'administració
Serà autoritzat pel/la president/a	Serà autoritzat per la Presidència

L'ús de La barra inclinada és un recurs no recomanat, s'aconsella restringir-la, bàsicament, en impresos o formularis (documents oberts).

DOCUMENTS OBERTS: són aqueixos dels que no es coneix la persona destinatària o la que intervindrà en el procediment administratiu. En conseqüència, no és possible conèixer amb antelació el seu sexe.

DOCUMENTS TANCATS: aqueixos en els que es coneix la persona o persones destinatàries o a les que fa referència el text.

L'arrova

En castellà i en valencià es va fer habitual l'ús del símbol @ (arrova) en determinats àmbits com la publicitat i les pàgines web per a englobar els dos sexes (per exemple, en casos com `alumn@s`, `vosotr@s`, etc.). Aquest signe es considera inadmissible per la majoria d'autors i autores, ja que no permet la seua pronunciació i no té reconeixement lingüístic com a marca de gènere gramatical.

A evitar	Alternativa
<code>alumn@</code>	Alumnat; alumna o alumne
<code>soci@</code>	Personal associat, personal soci, soci o sòcia

Simetria

Com a fórmula comuna per a garantir els tractaments equitatius per a dones i homes s'ha de procurar els usos de termes simètrics per a referir-nos a dones i a homes evitant particularment aqueixos que impliquen més significats que referir-se al sexe de la persona, com quan impliquen referències a l'estat civil.

A evitar

Senyoreta	Fa referència al seu estat civil
-----------	----------------------------------

Tractament simètric

El senyor, senyor + Nom i Cognoms	La senyora, senyora + Nom i Cognoms
El senyor Pere Mesquita	La senyora Maria Mesquita

Recomanacions per a evitar usos sexistes i estereotipats del llenguatge

Generals

La llengua castellana, i també el valencià, ofereixen una àmplia gamma de recursos lingüístics per a evitar el sexisme en el llenguatge. L'adequació dels usos als contextos específics i la combinació raonable d'aquests és la clau per a aconseguir-ho.

Els passos que es proposen per a l'elecció dels recursos són:

U Preferència de l'ús del masculí o del femení adequat al sexe de la persona

Sempre que ens referim a una persona concreta utilitzarem el gènere gramatical (masculí o femení) que corresponga al sexe de la persona.

La rectora Maria Mesquita ha inaugurat...

El vicerector Pere Mesquita

La professora Maria Mesquita

L'estudianta Maria Mesquita

L'estudiant Pere Mesquita

La directora de l'escola

La bidella Maria Mesquita

El magistrat de l'Audiència Provincial Pere Mesquita

El senyor Pere Mesquita ha presentat la seua tesi

Pere Mesquita, doctor

Maria Mesquita, tècnica informàtica

DOS Utilització de substantius genèrics o col·lectius per a englobar a ambdós sexes

Quan ens referim tant a homes com a dones o quan no es coneix el sexe de la persona és preferible utilitzar substantius genèrics o col·lectius que resulten inclusivament d'ambdós sexes i no resulten predeterminants. L'ús del masculí com a genèric és una pràctica que ha d'evitar-se atès que expressa un ús sexista i estereotipat del llenguatge.

Termes genèrics	Criatura, persona, víctima
Termes col·lectius	Estudiantat, alumnat, professorat, ciutadania, funcionariat, descendència, família

A evitar	Alternativa
Els alumnes	L'alumnat
Els professors	El professorat
Ciutadans	Ciutadania
Funcionaris	Funcionariat

TRES Ús de perífrasi per a designar a ambdós sexes

Un altre recurs per a englobar en el discurs a ambdós sexes i evitar l'ús abusiu del masculí com genèric és utilitzar una perífrasi per a evitar utilitzar el masculí com genèric.

Perífrasi	Circumloqui, fer una volta per a evitar una expressió estereotipada
------------------	---

A evitar	Alternativa
Els policies	El cos de policia
Els universitaris	La comunitat universitària
Els discapacitats	Les persones amb discapacitat
Els professors	El personal docent
Els castellanencs	La població castellenenca
Els polítics	La classe política

QUATRE Utilització d'estructures impersonals

Podem eludir el masculí genèric o l'ús reiterat de formes dobles si ometem la referència directa al sexe del subjecte en la construcció gramatical recurrent a l'ús d'estructures verbals amb «es» impersonal i a l'ús d'infiniutius i gerundis:

A evitar	Alternativa
Seran beneficiaris i beneficiàries d'aquestes ajudes...	Es beneficiaran d'aquestes ajudes
Cal que el contractista haja prestat caució o fiança	Cal haver prestat caució o fiança

CINC Omissió o substitució de l'article o determinant

En aqueixos casos que el substantiu té una única terminació per a ambdós sexes i on l'article o el determinant assumeixen la funció de determinar el gènere, un recurs fàcil per a evitar un ús sexista és ometre o substituir l'article o el determinant.

- Ometre l'article en determinats contextos: «Sol·licitants de la plaça...»
- Usar un pronom: «Qui sol·licite la plaça...»
- Substituir per un determinant sense marca de gènere: «Cada sol·licitant de la plaça...»

Substantius comuns quant al gènere o de gènere comú: masculí o femení (com.) en la Gramàtica de l'Institut d'Estudis Catalans

Acabament en: -ta	Acròbata, astronauta, pirata
Acabament en: -ista:	Pianista, tenista, futbolista, periodista
Acabament en: -cida	Homicida, suïcida, parricida,
Acabament en: -arca	Jerarca, monarca, oligarca
Acabament en: -cola	Terrícola, cavernícola, arborícola
Acabament en: -e	Cònjuge, conserge, jove, noble
Acabament en consonant: -nt:	Cantant, delinqüent, terratinent, viatjant (Però: ajudant/ajudanta, client/clienta)
Altres:	Àrab, etiop, miop

Molts dels noms acabats en -nt, sovint provinents d'adjectius postverbals, han adoptat la marca -a en el femení i no són, per tant, invariables: ajudant/ajudanta, aprenent/aprenenta, client/clienta, comediant/comedianta, comerciant/comerçantia, pretendent/pretendentia, servent/serventa.

SIS Utilització de construccions metonímiques

Podem utilitzar, en els supòsits on siga possible, construccions metonímiques, al·ludint al càrrec, professió, ofici o titulació amb preferència a la designació de la persona que els exercisca o posseïska.

A evitar	Alternativa
El cap	La Direcció
El president	La Presidència
El gerent	La Gerència
El conserge	La Consergeria
Directors	La Direcció

SET Desdoblament

Una altra opció per a evitar el masculí genèric consisteix a desplegar el terme. És recomanable evitar l'ús abusiu i continuat d'aquest recurs en un mateix text, encara que en determinats contextos per a ressaltar que el missatge va dirigit tant a dones com a homes, se n'aconsella expressament l'ús, com és el cas de convocatòries i ofertes de treball.

Quan s'utilitze el desdoblament és convenient alternar l'ordre de presentació per a no donar sistemàticament prioritat al masculí sobre el femení.

Les professores i els professors de l'escola...

Els homes i les dones de l'empresa de neteja...

Investigadores i investigadors de la Universitat Jaume I...

Quan cal fer una coordinació de noms relatius a persones, s'ha d'evitar que un adjectiu determine noms de gènere diferent.

L'adjectiu (i l'article, si n'hi haguera) concordaran amb el substantiu més pròxim, però qualificaran a ambdós.

Les treballadores i els treballadors representats

VUIT Explicació després de la utilització del masculí

En el cas que s'empri el masculí genèric, i per a fer més variats els textos, es podrà així mateix recórrer a l'ús d'apòsits explicatives que aclarisquen que en el dit cas l'ús d'aquestes respon a la funció genèrica que tenen.

L'objectiu és proporcionar a tots, homes i dones, una educació integral

NOU La barra inclinada

No es recomana la utilització de signes de barres per a designar masculins i femenins. Si és el cas, restringir-la, bàsicament, a impresos i formularis electrònics. S'escriu la forma masculina i, separada per la barra, la femenina.

DEU L'arrova

No es recomana la utilització del signe de l'arrova per a designar masculins i femenins.

Recomanacions per a un tractament no sexista de les imatges

Proposta de convencions institucionals que s'haurien d'aconseguir per a evitar un tractament sexista de les imatges.

Objectius

- Evitar escenaris de discriminació i de desigualtat cap a les dones.
- Potenciar posicions d'equilibri.
- Afirmar, en àmbits de persistent i majoritària absència de dones, la presència d'aquestes.

Claus

- 1. Evitar imatges discriminatòries o pejoratives**, especialment aqueixes que puguen tindre connotacions sexuals on les dones apareguen en clares posicions de desavantatge o de denigració i on la dona apareix com a objecte sexual o de desig per al baró, on apareixen individualitzades o s'identifica a la dona amb els seus trets sexuals o de desig sexual (pits, corbes, etc.) o on es representa un únic prototip de dona construït sota un suposat model de desig sexual (jove, sana i bella) sense tindre en compte la diversitat de dones que formen part de la realitat social.
- 2. Evitar imatges estereotipades**, especialment les relacionades amb la maternitat, les responsabilitats domèstiques i familiars així com amb els estudis, les professions o treballs que puguen ajudar a reproduir els rols i papers tradicionalment assignats a dones i homes.

També en la manera de dibuixar i presentar les imatges es poden transmetre estereotips quan fan referència a actituds tòpicament assignades a dones (passives) pel que es recomana:

- Mostrar a les dones en postures actives, no de forma passiva (braços creuats, mans en la butxaca, mirades baixes, assentades enfront d'un baró dempeus, donant indicacions, etc.).

- Assignar a les dones el mateix espai que als barons en les imatges.
 - Alternar l'altura de dones i homes, en compte de mostrar a ells sempre amb més altura que a elles quan la varietat de la realitat física humana no sempre respon a l'esmentat tòpic o estereotip físic.
- 3. Visibilitzar** la presència i participació de les dones en tots i cada un dels àmbits de la vida i, especialment, en aqueixos relacionats amb els estudis, les professions o treballs reforçant, fins i tot, la presència de les dones en aqueixos especialment masculinitzats: el poder, l'esport, els estudis i les professions tècniques, etc.
 - 4. Procurar** la presència equilibrada de dones i homes (entre un 40% i 60% de cada un dels sexes segons la Llei d'Igualtat de 2007) en les imatges.
 - 5. Afirmar el valor intel·lectual** de les dones prestant especial atenció en aqueixes imatges relacionades amb àmbits on encara se suposa l'infravalor de les dones: *honoris causa*, premis de reconegut prestigi, àmbits de poder, conferències, etc.
 - 6. Potenciar la presència dels barons** en aqueixos àmbits que reflectisquen l'assumpció de responsabilitats domèstiques i familiars: cures de criatures i persones dependents, treballs domèstics, etc.
 - 7.** Representar un altre tipus de **relacions més igualitàries** de camaraderia, solidaritat, cooperació i atenció mútua, tant en moments de diversió i oci com en situacions laborals i de responsabilitats domèstiques i familiars.
 - 8.** Mostrar a homes i dones en **diversitat** de situacions i exercint funcions no tradicionals, com referent del món real en el que es desenrotllen.

alguns criteris generals per a la comunicació no sexista

Coherència en la utilització dels recursos

A vegades utilitzem un recurs en una part del text i un altre ben distint en una altra part per a referir-nos al mateix context lingüístic. Així pot ser que en una part ens referim a *estudiants* i en una altra a *estudiants/es*. Es recomana, especialment quan els documents siguin oberts, tipus formulari, utilitzar els mateixos recursos per a referir-nos al mateix tipus de paraules i context.

Coherència en totes les parts del document

A vegades, i sobretot quan fem les primeres revisions per a fer un ús no sexista del llenguatge sobre un document tipus formulari, podem incórrer en l'error d'atendre només una part del text o document. Açò fa caure en alguns errors comuns, com pot ser deixar certes parts del document sense revisar o atendre, com el títol del document, el peu de pàgina, una nota al peu, etc. Es recomana fer una revisió i utilització del llenguatge no sexista en totes les parts del document.

Coherència entre la forma i el fons

A vegades, en voler fer un ús no sexista del llenguatge perdem atenció en el fons del text i, sense voler, transmetem estereotips sexistes en el nostre missatge, restant importància o no anomenant les dones o la professió que exerceixen.

El senyor Domínguez i la seua dona

El senyor Domínguez i la senyora Benito

Coherència entre el llenguatge i les imatges

A vegades ens preocupem per fer un ús no sexista del llenguatge i les imatges que l'acompanyen no es corresponen en el que volem transmetre. Així, per exemple, en una oferta de treball podem dir: *busquem advocats* o *advocades*, intentant obrir l'oferta tant a homes com a dones i, al contrari, acompanyem amb una imatge d'un home advocat. Indirectament podem transmetre la idea que busquem un home.

En aquests casos es recomana que també les imatges donen la idea d'equilibri en la participació de dones i homes, especialment en àmbits com la publicitat de carreres, de cursos, d'activitats, etc. Però, sobretot, d'aqueixes que encara estan masculinitzades, és a dir, realitzades majoritàriament per homes.

PRINCIPI DE PRESÈNCIA O COMPOSICIÓ EQUILIBRADA

Disposició addicional primera. *Presència o composició equilibrada.*

A l'efecte d'aquesta Llei, s'entendrà per composició equilibrada la presència de dones i homes de manera que, en el conjunt al que es referisca, les persones de cada sexe no superen el seixanta per cent ni siguin menys del quaranta per cent.

LLEI ORGÀNICA 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes

Ús no sexista del llenguatge

Com a propostes per a realitzar un ús no sexista del llenguatge es recomana:

1. Evitar l'ús de veus amb significats denigrants tant per a les dones com per als homes.
2. Evitar l'ús de termes estereotipats en relació amb el gènere. És a dir, que reproduïsquen els rols tradicionalment assignats a dones o a homes. Aquesta mesura és especialment important per a trencar la tendència de professions o treballs masculinitzats o feminitzats i, en particular, en l'àmbit universitari, és de gran valor nombrar i visibilitzar la presència del sexe menys representat en aqueixos estudis o carreres masculinitzades o feminitzades.
3. Procurar la inclusió i presència equilibrada de dones i homes en els textos.

Tractament no sexista de les imatges

Com a propostes per a realitzar un ús no sexista de les imatges es recomana:

1. Evitar l'ús d'imatges denigrants tant per a les dones com per als homes.
2. Evitar l'ús d'imatges estereotipades en relació amb el gènere. És a dir, que reproduïsquen els rols tradicionalment assignats a dones o a homes. Aquesta mesura és especialment important per a trencar la tendència de professions o treballs masculinitzats o feminitzats i, en particular, en l'àmbit universitari, és de gran valor reflectir visualment la participació del sexe menys representat en aqueixos estudis o carreres masculinitzades o feminitzades.
3. Procurar la presència equilibrada de dones i homes en les imatges.

Atendre a l'impacte de gènere

Cal atendre a l'impacte que l'ús de les nostres paraules i imatges dins el context universitari poden tindre sobre les dones. Fer un ús inclusiu o no fer-lo pot modificar, favorable o desfavorablement, la tendència del públic al que ens dirigim: a l'estudiantat femení, a l'hora de sentir-se integrat en una àrea de coneixement -reforçant la tendència d'elecció de carreres masculinitzades com les tècniques-; al professorat, en sentir-se reconegut en àmbit de treball o d'investigació; en visibilitzar i, per tant, fomentar la participació de dones en determinats treballs o professions masculinitzades, etc.

Recomanacions específiques per a un ús no sexista en el llenguatge en la Universitat

1. En documents oberts

Formularis i impresos

Proposta: es recomana l'ús d'expressions neutres o despersonalitzades

Encapçalament

A evitar	Alternativa
Exemplar per a l'estudiant	Exemplar per a l'estudiantat

Dades generals

A evitar	Alternativa
Sr./Sra.:	Nom:
El/la sol·licitant:	Cognoms i nom:
Nascut/da	Lloc de naixement:
Domiciliat/da en:	Domicili:
Llicenciat en:	Amb la llicenciatura en:

Firma

A evitar	Alternativa
L'interessat	La persona interessada
El treballador	La persona treballadora
El sol·licitant	La persona sol·licitant
El destinatari	La persona destinatària
L'empleat	La persona empleada

Plantilles de documents

Proposta: es recomana l'ús de canvis de redacció, formes genèriques, neutres o dobles.

Circulars i cartes amb destinació múltiple o indeterminada

Proposta: en l'encapçalament es recomana l'ús de fórmules dobles

A evitar	Alternativa
Estimat senyor	Estimat senyor, estimada senyora

PROPOSTA DE DOCUMENTS OBERTS

Quan en el procediment administratiu es mencionen **llocs o càrrecs**, així com la **condició, caràcter o qualitat** de les persones que intervenen, es recomana utilitzar el masculí i el femení conjuntament, bé en fórmula genèrica bé en forma doble.

Objectiu: visibilitzar les dones com a subjectes actius i integrants de la ciutadania.

A evitar	Alternativa
Professors no associats	Professorat no associat
	Personal docent no associat
	Professores i professors no associats

2. En documents tancats o personalitzats

Cartes de persona destinatària concreta

Proposta: es recomana la personalització dels documents utilitzant la forma masculina o femenina d'acord amb el sexe de la persona destinatària.

Contractes, nòmines, etc.

Proposta: personalitzar dos models diferents segons el sexe o que el camp «sexe» del programa informàtic modifiqui el text.

La introducció de la variable «sexe» en els programes informàtics és important perquè permet tant adequar el llenguatge dels documents al sexe de les persones a les que es refereix com fer el seguiment de la participació de dones i d'homes en aqueixos registres als que es refereix.

PROPOSTA DE DOCUMENTS TANCATS

Quan en el procediment administratiu es mencionen els llocs o càrrecs ocupats per dones, així com la condició, caràcter o qualitat en les que aquestes intervenen, es recomana utilitzar el gènere femení.

Objectiu: visibilitzar a les dones en l'ocupació de llocs o càrrecs.

A evitar	Alternativa
Arxiver: Maria Mesquita	Arxivera: Maria Mesquita
President: Maria Mesquita	Presidenta: Maria Mesquita

En ofertes d'ocupació i altres convocatòries

ROPOSTA DE CONVOCATÒRIES

En les ofertes d'ocupació, relacions de llocs de treball, convocatòries de concursos i oposicions, convocatòries de beques i ajudes o altres qüestions relatives a la funció pública, així com en la publicitat que d'aquestes es realitzi, es recomana la redacció de tal manera que homes i dones es troben reflectides explícitament.

Objectiu: visibilitzar que l'administració pública es dirigeix i convoca per igual a dones i a homes en l'ocupació de llocs o càrrecs i fer explícit el compromís de l'administració pública amb la igualtat d'oportunitats i de tracte entre dones i homes.

A evitar	Alternativa
Els becaris	Les persones becàries; els qui siguen titulars de la beca
El cap del servei	La persona responsable del servei; la direcció del servei
El sol·licitant	Les persones sol·licitants; els qui sol·liciten
Els beneficiaris	Les persones beneficiàries; els qui es beneficien
Els candidats	Les persones candidates; els qui opten; els qui concórreguen
Una plaça de tècnic-admin	Una plaça tècnica d'administració
Ser espanyol	Tindre nacionalitat espanyola
Llicenciat en Dret	Amb llicenciatura en Dret; Llicenciat o llicenciada en Dret
Diplomat en	Amb diplomatura en; Diplomat o diplomada
Enginyer	Amb enginyeria; Enginyera o enginyer
Graduat	Amb grau en

En discursos

Mencionar tant dones com homes i fer un ús ordenat i coherent dels recursos proposats.

En memòries

Nomenar tant dones com homes i fer un ús ordenat i coherent dels recursos proposats indicant-hi, particularment, la participació masculina i femenina en cada una de les activitats realitzades.

	Homes	Dones	Total
Participants	25	30	55

En la publicitat

Visibilitzar les dones i els homes d'una manera equilibrada, tant en el llenguatge com en les imatges.

En la nomenclatura dels organismes

Reanomenar allò que no s'adequa a la realitat social.

A millorar	Alternativa
Regidoria de la dona	Regidoria d'igualtat
Associació d'alumnes	Associació d'alumnat o d'estudiantat
Associació de pares d'alumnes	Associació de mares i pares de l'alumnat

En els títols acadèmics

L'Ordre de 22 de març de 1995 (BOE 28/3/95) del Ministeri d'Educació i Ciència insta a reflectir en els títols acadèmics oficials el sexe de les persones que els obtenen. Des del Ministeri es justifica aquesta decisió en els termes següents:

La importància que té el llenguatge en la formació de la identitat social de les persones i en les seues actituds, ha motivat la necessitat plantejar la diferenciació de l'ús del masculí o femení en la designació de les múltiples professions i activitats per a les que s'emprava tradicionalment el masculí.

Així mateix, la preocupació per a evitar discriminacions per raó de sexe i de representar adequadament a les dones, ha portat a sectors significatius de la societat espanyola i a les autoritats educatives a la idea que, en coherència amb la política de propiciar un ús adequat del llenguatge, s'adopten les mesures necessàries a fi que els títols acadèmics oficials s'adeqüen en la seua expressió a la naturalesa masculina o femenina dels qui els obtenen.

Per això, i en el seu ànim de reunir els elements de judici necessaris, el Ministeri d'Educació i Ciència va demanar el pronunciament de la Reial Acadèmia Espanyola sobre la procedència en l'orde gramatical de tal adequació en l'expedició dels títols acadèmics i, si escau, quina denominació hauria de correspondre a cada un en gènere femení. L'alta Institució, en el dictamen emès a aquest efecte, es mostra favorable a la feminització dels títols, si bé crida l'atenció sobre el distint grau d'ús de les veus femenines, mostrant-se partidària de mantindre inalterat l'ús en aqueixes denominacions que per la terminació que tenen valen tant per al masculí com per al femení.

1. Títols previstos en la Llei orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'ordenació general del sistema educatiu

- Graduat en Educació Secundària/Graduada en Educació Secundària
- Tècnic/Tècnica
- Tècnic superior/Tècnica superior
- Batxiller/Batxiller

2. Títols universitaris

- Diplomata/Diplomada
- Enginyer tècnic/Enginyera tècnica
- Arquitecte tècnic/Arquitecta tècnica
- Graduat social diplomata/Graduada social diplomada
- Mestre/Mestra
- Llicenciat/Llicenciada
- Enginyer/Enginyera
- Arquitecte/Arquitecta
- Doctor/Doctora
- Doctor enginyer/Doctora enginyera

3. Títols postgraus

- *Professor especialitzat/Professora especialitzada*
- *Metge especialista/Metgessa especialista*
- *Farmacèutic especialista/Farmacèutica especialista*
- *Infermer especialista/Infermera especialista*

4. Títols esportius

- *Tècnic esportiu elemental/Tècnica esportiva elemental*
- *Tècnic esportiu de base/ Tècnica esportiva de base*
- *Tècnic esportiu superior/Tècnica esportiva superior*

Catàleg d'usos sexistes més habituals i alternatives

Ús masculí genèric	Alternatives d'ús
Administrativa	Personal administratiu
Adolescents	Adolescència
Alcalde	Alcaldia
Alguns	Algú, bastants
Alumne	Alumnat
Ambdós	Un i una altra
Aquells	Tals, els que
Assessor	Assessoria
Autor	Autoria
Becari	Personal becari
Cap	Direcció
Ciudadans	Ciudadania
Clients	Clientela
Conserge	Conselleria
Coordinador	Coordinació
Director	Direcció
Estudiant	Estudiantat
Fills	Família, criatures
Funcionari	Funcionariat
Home	Ésser humà, humanitat, gènere humà, gent
Llicenciat	Amb la Llicenciatura en
Nombre d'alumnes	Nombre d'alumnat
Nombre de funcionaris	Nombre de funcionariat
President	Presidència
Professor	Professorat, equip docent
Rector	Rectorat
Secretària	Secretaria

Tercers	Terceres persones (físiques i jurídiques)
Titulat	Amb la titulació de
Tots	Tot el món, totes les persones
Treballadors	Plantilla, personal
Tutor	Tutoria
Vicerector	Vicerektorat
Voluntaris	Voluntariat
Xiquets	Infants, criatures, menors
...	

La proposta d'aquest catàleg és romandre obert perquè s'incorporen aqueixos usos no sexistes que, habituals o no, oferisquen alternatives a la utilització sistemàtica de pràctiques androcèntriques normalitzades i que marquen el nostre sistema de comunicació.

bibliografia

ALARIO TRIGUEROS, Carmen et al.: *Nombra en femenino y en masculino. La representación del femenino y el masculino en el lenguaje*. Ministerio de Asuntos Sociales, Instituto de la Mujer. Madrid, 1995.

GARCÍA MESEGUER, Álvaro: *¿Es sexista la lengua española?: Una investigación sobre el género gramatical*, Paidós, Barcelona, 1994.

IZQUIERDO, María Jesús: *Guia per a l'ús no sexista del llenguatge a la UAB*. Servei de Llengües. Universitat Autònoma de Barcelona, 2008.

LLEDÓ CUNILL, Eulàlia: *El sexismo y el androcentrismo en la lengua: análisis y propuestas de cambio*. Barcelona: ICE Universidad Autónoma. 1992.

LLEDÓ CUNILL, Eulàlia: *Profesiones en femenino*, Instituto de la Mujer, Madrid, 1996. INSTITUTO DE LA MUJER Y MINISTERIO PARA LAS ADMINISTRACIONES PÚBLICAS. *Uso no sexista del lenguaje administrativo*. Ministerio de Asuntos Sociales, Instituto de la Mujer, 1993.

TUSÓN VALLS, Amparo. A: Lomas, C. (coord.). *Diferencia sexual y diversidad lingüística..¿Iguales o diferentes? Género, diferencia sexual, lenguaje y educación*. Barcelona: Paidós, 1999.

MENÉNDEZ MENÉNDEZ, María Isabel: *Lenguaje administrativo no sexista*. Instituto Andaluz de la Mujer. 2006.

UNESCO: *Recomendaciones para un uso no sexista del lenguaje*. Servicio de lenguas y documentos. París. 1999.